

tatem generatim jure dubitare potest suoque judicio diffidere, ita ut, quod sibi falsum esse *videatur*, nihilominus pro certe falso non habeat. Imo 2. etsi sententiam quandam pro certe falsa habet, *absolvere* potest et debet poenitentem, qui aut per se instructus aut ab altero (confessario) edoctus, contrariam opinionem, quae externe satis probabilis est, tenet atque pro se vult sequi. Atque ulterius etiam 3. confessarius, qui aliquam sententiam pro certe falsa habet, potest, imo aliquando ex caritate debet poenitenti *indicare* esse, qui teneant opinionem contrariam; quare sua causa licere, si placeat, aliorum opinioni sese conformare: id quod tamen fieri non potest, si ex confessarii praesentis judicio determinati cujusdam peccati formalis periculum proximum seu occasio inducatur, aut si opinio olim externe probabilis probabilitatem suam jam amisit. Cf. de hac re etiam Bouquillon l. c. n. 352—360.

Caput III.

De elementis legis singillatim consideratis.

(Scriptores, qui utiliter adeuntur, habes cap. I. indicatos.)

Postquam essentiam legis ejusque vim ligandi conscientiam consideravimus atque necessariis limitibus circumscripsimus, ad ejus elementa singula accuratius perpendenda transeamus oportet: quo magis etiam vis legis insita intelligatur. Sunt autem elementa haec: auctor, objectum, subjectum, effectus.

Articulus I.

De auctore legis ejusque legislatione.

119 Praeter Deum, qui supremus est omnium legislator, et ad quem tandem omnis potestas legislativa reducitur, esse inter homines, qui legum ferendarum facultate potantur, in ethica ex notione societatis perfectae colligitur, et in Sacra Scriptura evidenter expressum habes, ut: Prov. 8, 15; Rom. 13, 1 sqq. Quoniam vero Deus praeter societatem naturalem supernaturalem quoque instituit, Christi Ecclesiam, eamque sui juris fecit, duplex potestas humana legifera distinguitur, civilis una, altera ecclesiastica.

In *civilibus* pro diversis rerum publicarum constitutionibus potestas legifera aut apud unum supremum regni moderatorem residet, aut ex cooperatione complurium partium, quarum unaquaeque corpus aliquod morale constituere potest, coalescit. At quia haec regnorum constitutio mutabilis est, non est, cur in definiendo auctore legis civilis accuratius immoremur.

De *Ecclesia* hoc loco ea tantum breviter indicaturus sum, quae ordinariam legum ferendarum potestatem respiciunt; alia vide n. 200 sqq.

I. Pro tota Ecclesia ejusque partibus S. Pontifex leges condere 120 potest. Idem valet de Concilio generali seu oecumenico a Romano Pontifice celebrato et confirmato.

Ab iis demonstrandis eo magis abstinere possum, quod haec potestas tum in dogmate, tum in jure canonico fuisse probari solet, eaque in notione summi pastoris, quem Christus sanctum Petrum fecit, plane continetur.

II. Pro aliqua provincia ecclesiastica concilium provinciale veras leges condere potest. At ejus decreta ex hodierna disciplina *recognitione*, non approbatione Sacrae Congregationis Concilii indigent. (V. Ben. XIV. *de syn. dioec.* l. 13 c. 3 n. 3; cf. etiam Bouix *du concile provincial* p. 4 c. 17.)

III. Episcopi pro sua dioecesi potestate legifera potiuntur, dicente Apostolo, eos positos esse a Spiritu Sancto, *regere* Ecclesiam Dei (Act. 20, 28). Eorum statuta sine alterius approbatione vel recognitione vim obligandi obtinent (Craisson *Manuale* n. 941).

IV. In ordinibus religiosis qui suprema potestate potiuntur, etiam leges condere possunt, ut capitulum generale vel generalis congregatio, atque etiam supremi praesules ordinis vel provinciae per se quandam potestatem legiferam habere consueverunt.

Reliqui vero praelati seu Superiores immediati et locales, quamquam legis ferendae potestatem non habent, tamen ex potestate jurisdictionis *praecepta* imponere possunt: habent enim regendae suae communitatis potestatem *quasi-episcopalem*.

V. Superiorissis monialium etiam minus legum condendarum facultas convenit, neque praecepta imponere possunt vi jurisdictionis, sed solum ex potestate dominativa et domestica.

VI. Ut vero iis, quae praecepta sunt a Superiore, vera vis obligandi insit, debet Superior esse legitimus, seu legitimum aliquem titulum ostendere posse, quo Superior rite constitutus sit, aut saltem aliquid, quod sit loco legitimi tituli, ut est v. g. diuturna potestatis possessio.

VII. Praeter legitimum titulum, qui in Superiore requiritur, quoad ejus praecipendi actum necesse est, ut lex sit rite promulgata. S. Thom. I. II. q. 90 a. 4.

Uberior explicatio. Observanda ad I. 1. Summi Pontificis in 121 Ecclesiam potestas solo jure divino limitatur; quare, salvo divino jure, R. Pontifex inferiorum praelatorum statuta et leges mutare, abolere, illorum potestatem restringere potest.

2. Rom. Pontifex non solum istas leges vel praecepta sive ex jurisdictionis potestate sive ex potestate dominativa ordinum religiosorum lata, sed etiam leges conciliorum oecumenicorum mutare et abolere potest; nam etiam hae leges non sunt supra Papam, sed vere *ipsius* leges sunt.

Ad II. Leges conciliorum provincialium, quamquam sola recognitione Sacrae Congregationis indigent, tamen aliquando (ut etiam in legibus synodalibus dioecesanis contingere potest), confirmationem Sedis Apostolicae accipiunt. Quod sit fit, observanda est distinctio approbationis, quae dicitur

*in forma communi*⁴, ab ea, quae dicitur *in forma specifica*⁴. Prior approbatio vim illarum legum non mutat, sed leges manent provinciales, dioecesanæ tales, quae a provinciali synodo vel ab Episcopo mutari possint. Posterior approbatio facit eas leges *Pontificias*, non pro tota quidem Ecclesia, sed pro sola illa provincia vel parte, pro qua latae sunt, at vis obligandi major evadit, utpote quae a S. Pontificis voluntate obligante sit orta: quare ab Episcopo aut synodo provinciali auferri vel mutari non amplius possunt. (V. Ben. XIV. *de syn. dioec.* lib. 13 c. 5 n. 11.)

122 Ad III. 1. Legiferam potestatem Episcopis, quamdiu Episcopi manent, S. Pontifex adimere nequit, utcunque tota jurisdictionis potestas Episcopis a S. Pontifice communicatur. Juris enim divini est, ut Episcopus, quamdiu Episcopus est, habeat eam potestatem, quae ad dioecesis gubernationem necessaria sit. Potest vero S. Pontifex pro circumstantiis temporum et locorum certas res sibi reservare, potest certas leges Episcopi abolere, potest certam normam certasque conditiones praescribere, quae ad licitum et ad validum legiferae potestatis exercitium pertineant.

2. Potestatem legiferam Episcopi potissimum in synodo dioecesana exercere consueverunt, ita ut statuta in ea condita vel promulgata verae legis rationem habeant sive pro omnibus dioecesanis, sive pro certo dioecesanorum coetu lata sunt. — Etiam extra synodum Episcopus leges condere potest; at nisi satis constet, eum legem veri nominis condere voluisse: quando extra synodum non pro tota dioecesi, sed pro certo subditorum ordine vel coetu aliquid statuit, id *per modum praecepti*, non per modum legis fecisse censendus est. (Cf. Scavini ed. 10 t. I n. 340.)

123 Ad IV. 1. Cur plerique praelati regularium potestatem proprie legiferam non habeant, ab arbitrio supremæ auctoritatis in ipso ordine pendet, utpote quae iis non plenam auctoritatem communicaverit. Quae potestatis restrictio ad id certe conducit, ut eadem vivendi regendique forma in toto ordine melius conservetur.

2. Aliud quoddam discrimen inter potestatem praelatorum ordinis et aliorum Superiorum ecclesiasticorum in eo consistit, ut illorum statuta etiam per modum legis condita personas singulas magis adstringant. Lex enim, ut postea exponetur, per se territorialis est; statuta vero regularium, quamquam territorialia esse possunt, *facilius* tamen subditos *ubique* existentes afficiunt.

Ad V. Mulieribus *ordinaria* potestas jurisdictionis in Ecclesia competere nequit, quum muneris ecclesiastici incapaces sint: et quamquam jurisdictionis ex delegata potestate exercendae in se incapaces non sunt, tamen canonicis legibus ab *omni* jurisdictione excluduntur, neque Summus Pontifex veram jurisdictionem illis delegare *consuevit*. (V. Lugo *Responsa moralia* l. 6 dub. 6 n. 8 et 9.)

124 Ad VI. Factum, quo aliquis Superior constituitur, non supponitur, sed probari debet. Attamen qui in pacifica potestatis possessione est, pro vero Superiore habetur, imo etsi ille in se legitimus non est, potestas ejus fit *consequenter* legitima, vel saltem vere obligatoria: quare de ipso usurpatore aliquando dici debet, propter bonum commune ejus decretis vim obligatoriam inhaerere. Haec propositis argumentis probare, longius abest a nostro fine: satis est, ex ethica haec supponere. Analoga quaestio occur-

ret postea in causa juris et justitiae de *praescriptione*⁴, atque in jurisdictione ecclesiastica de *Ecclesia supplente*⁴.

Ad VII. Quae et qualis promulgatio requiritur, supremi legislatoris est determinare, modo sit vera quaedam publica legis manifestatio ad ejus cognitionem diffundendam apta.

Pro lege civili communiter statuta est publicatio in certa ephemeride *officiali*⁴, ut vocant. Acceptatio vero populi per se non requiritur; quamquam legis obligationem, repugnante voluntate subditorum, graves causae possunt aliquando suspendere.

Pro lege ecclesiastica, si dioecesana est, fere fit aut folio dioecesano, aut pro toto populo publica in templo promulgatio. — Si est lex Pontificia, inter scriptores vixit quaedam discordia et doctrinae diversitas, falsâ, ni fallor, de Pontificiae potestatis plenitudine opinantium sententiâ excitata vel roborata. Erant, qui putarent, leges R. Pontificis disciplinares indigere promulgatione in singulis dioecibus, ut ibidem obligare inciperent. At hoc, nisi ex voluntate ipsius R. Pontificis est, nullatenus potest requiri; secus Papam *suprema* potestate in Ecclesia destitutum habes. Facilius quidem, ut alii sentiunt, decursus duorum mensium statui potest pro termino temporis, in quo lex obligare incipiat: quamquam, quum nostris temporibus cognitio legis longe facilius sit, etiam in figendo termino illo videndum est, ipsane Constitutio R. Pontificis in singulis casibus aliquod brevius spatium constituat.

Practice haec tenenda sunt:

1. Constitutio Pontificis, si de rebus fidei tractat, vel quodvis jus divinum definit seu declarat, sine ulla alia promulgatione, quam quae Romae facta fuerit, ac sine ullo temporis lapsu omnes, qui eam cognoverint, statim obligabit. Nam divinae legis declaratio non tam novam promulgationem, ut existat lex, requirit, sed notitiam potius, qua compleatur promulgatio, ut pariat obligationem.

2. Lex mere disciplinariae Romae publicata, si Episcopo videatur pro sua regione non convenire vel nociva esse, eatenus Episcoporum arbitrio subjicitur, ut, dilata ulteriore promulgatione et executione, recursus ad S. Pontificem habere permittatur. Cujus responsum aut derogabit legi, aut eam nihilominus urgebit: quodsi urget, lex omnino obligat et executioni mandanda est. — Interim vero, dum responsum expectatur, legis obligatio, saltem si grave incommodum afferat, suspensa censetur. (Cf. Suarez *de legib.* l. 5 c. 33 n. 9 et l. 4 c. 16 n. 8; Laymann *th. mor.* l. 1 tr. 4 c. 3 n. 7; Ben. XIV. *de syn. dioec.* l. 9 c. 8 n. 3⁴.)

3. S. Alphonso probatur opinio, ex defectu certarum clausularum, quae alias in Bullis voluntatem S. Pontificis satis declarant, se velle post publicationem Romae factam omnes ligare sive statim sive post certum

⁴ Suarez quidem lib. 5 dicit, efficaciam seu vim legis interim non cessare, at l. 4 recte dixerat, legem, si sine periculo alicujus scandali vel simili incommodo observari vix possit, cessare seu potius ejus obligationem tunc suspendi; Laym. etiam prorsus loquitur de obligatione interim suspensa; Ben. XIV. l. c. lectorem ad utrumque scriptorem, Suarez et Laymann, remittit.

tempus, aliquando mentem ejusdem Pontificis erui posse, qua permittat dilationem obligationis, donec in dioecibus promulgatio facta sit (S. Alph. l. 1 n. 96).

4. Similiter cum Molina *de justitia* tr. II d. 395 et Laym. l. c. c. 2 n. 7 S. Alphons. ibid. admittit, promulgationem in singulis dioecibus probabiliter requiri, ut valeat constitutio, quae contractus *natura sua* validos irritos faciat, aut quae jurisdictionem auferat. (NB. Suarez non satis recte pro hac opinione affertur.) — Attamen etiam illi scriptores constitutiones de illis rebus, quae omnino liberae dispositioni R. Pontificis subjectae sunt (v. g. collatio beneficiorum ecclesiasticorum, et inhabilitas ad ea; professio religiosa, utpote quae ab acceptatione voluntaria R. Pontificis intrinsecus pendeat), ita ut in iis rebus Papalis Constitutio, quum primum edita fuerit, si Papae ita videatur, vim habere dicenda sit.

127 5. Leges, quae a majore et saniore parte populi acceptatae non sunt, sive civiles, sive ecclesiasticae, reliquos ligare non censentur, nisi Superior denuo eas urgeat. Ita etiam ante legitimum desuetudinis tempus legis obligatio cessare vel suspendi potest, quia a) legislator praesumitur nolle paucos obligare ad discrepandum a communitate, b) in iis circumstantiis praesumi saepe potest, propter difficultates legi adversantes epieikeiae locum esse. Cf. S. Alph. l. 1 n. 139.

Sic etiam sumi debet, quae Rebellus *de obligat. just. etc.* l. 1 q. 5 n. 7 dicit: „Lex quantumcunque promulgata, si a populo non recipiatur, non videtur obligare in conscientia, ut tradit Nav. et videtur communis sententia: idque non solum si Princeps potestatem condendi leges accipiat a populo — ubi res clarior est, nec enim populus aliter eam potestatem daret — sive (sed etiam si) a Deo, ut Papa, habet; quia licet fideles, velint nolint, obligare *possit*, tamen Doctores ita voluntatem ejus interpretantur, quae est ipsius clementia in obligandis fidelibus, ut quamdiu non est a populo recepta, velit ejus obligationem suspendi, ne detur occasio peccandi.“ Quae intelligi non debent de *libitu* populi, sed de rationibus gravibus, propter quas ad Superiorem recurri, et interim suspendi possit obligatio.

6. In casibus modo non exceptis prorsus teneri debet, promulgationem Romae factam sufficere, ut omnes fideles saltem post aliquod tempus obligati sint.

Articulus II.

De objecto legis.

128 I. Objectum legis omnia esse possunt, quae ad bonum commune conferunt. S. Thom. I. II. q. 96 a. 3, Reuter p. 1 n. 141.

II. Objectum legis praecipientis non tantum sunt actus ex se boni, objectum legis prohibentis non tantum actus ex se mali; sed etiam actus de se indifferentes aut praecipii, aut prohiberi possunt. Cf. eosd. ib., Mazzotta l. c. q. 1 c. 4, Suarez l. 3 c. 12 n. 17—19.

Ratio est, quia quae sunt de se indifferentia, ex circumstantiis aut ex relatione ad finem aliquem bona et mala esse possunt. Notum est effatum S. Augustini, alia esse prohibita quia mala, alia mala quia prohibita.

III. Actus *heroici*, seu qui cum maxima difficultate conjuncti sunt, *ordinarie* et *per se* praecipii non possunt per legem *humanam*.

Ita scriptores communiter, v. Reuter l. c. Ratio est quia lex debet accommodari infirmitati humanae, debet bono *communi* convenire; sed actus nimis difficiles praecipere, in ruinam potius esset, siquidem ansam multarum transgressionum praebere. Exceptiones vide infra.

IV. Actus *mere interni* potestate civili nullatenus subjacent. Ecclesia vero plenam quidem et perfectam jurisdictionem in actus mere internos etiam nequit exercere: attamen potestatem directivam eamque per modum *praecepti*, et *imperfecte coactivam* in multis saltem casibus in actus mere internos habet. Rationes vide infra. Cf. Suarez l. 4 c. 12 et 13, l. 3 c. 13; Wirceburg. l. c. c. 4 art. 3; Elbel l. c. n. 331—335.

V. Actus *mixti* et actus *externi occulti* a jurisdictione et legislatione humana nullatenus excluduntur. Suarez l. 3 c. 13, alique passim.

Ratio primi est, quia, si qui actus praecipii possunt, eorum exactio sane ita fieri potest, ut humano modo ponantur. Humano vero modo actum quemlibet sine actu interno, qui externum compleat, exercere impossibile est. — Ratio secundi est, quia actus externi etiam occulti ad finem societatis conferri possunt. Hinc natura sua plene subjacent potestati coactivae; per accidens est, si iudicis humani recognitioni subtrahuntur.

Nota ad I. et II. Per se et a priori, ut dicitur, nulla actio indifferens 129 eximitur ab ambitu earum, ex quibus legislator aliquando eligere possit, quam praecipiat sive per legem sive per praeceptum. Quod alii ita exprimunt: „Objectum legis sunt omnes actus indifferentes distributive sumpti, non vero collective.“ Nam impossibile est, ut omnes actus indifferentes de facto obligatorii evadant. Imo neque pro mero arbitrio legislator actus, quos praecipiat, eligere potest, sed pro temporum circumstantiarumque necessitate.

Ad III. Actus heroicos praecipii non posse dixi: 1. *per legem humanam*. Nam lege vel praecepto divino eos injungi posse clarum est, siquidem a) Deus est supremus omnium et absolutus dominus, cujus dispositioni nihil subtrahitur; b) si quid viribus humanis difficilius est, Deus vires valet augere, et ad eas augendas est paratus, modo homo sibi ne desit.

2. Dixi: *ordinarie* eos praecipii non posse, quo innueretur, actus etiam valde difficiles et gravissimos *aliquando* seu extraordinarie praecipii posse, scilicet quoties necessitas boni communis id postulat, v. g. periculosa statio militi.

3. Non *per se* eos praecipii posse; nam sub alia hypothesis, quae a libera ipsius subditi voluntate pendet, actus etiam heroicos per legem vel praeceptum humanum imponi posse, extra controversiam est. Exemplum habes in ordinibus religiosis, in quibus pro eorum diversis finibus praecipii potest servitium morbo contagioso laborantibus impendendum, redemptio captivorum cum propriae vitae vel libertatis dispendio, profectio ad barbaras gentes evangelizandi causa, et similia. — Imo in ordinum sacrorum candidatis habes obligationem ad caelibatum perpetuum assumendam, quae,

nisi de libera hujus statûs electione ageretur, ab humana lege imponi non posset.

130 Ad IV. 1. Auctoritatem civilem actus mere internos praecipere non posse, apud omnes in confesso est. Nam potestas legifera et juridica iis limitibus certe continetur, quibus ejus finis. Finis vero est dirigere *socialem* vitam et externam. Sola ea, quae externe se produnt, ad vitam humanam socialem pertinent.

2. Quoad auctoritatem vero ecclesiasticam non eadem ratio valet. Imo illa duplicis generis est, una potius est divina potestas, altera vere humana. Nam quia Ecclesia vere humana societas est, humano modo dirigenda, propterea moderatorem supremum habet, qui *propria auctoritate* leges condit, praecepta fert. — Attamen etiam alia sunt, quae humanam societatem excedunt, in quibus Ecclesia aut instrumentum Dei et Christi agit, aut legis divinae interpretem, cui Deus ipse infallibiliter assistit. Haec omnia si objectum legis aut praecepti fiunt per Superiores vel ministros Ecclesiae, non propria potestate exercentur; imo ab ipso supremo capite Ecclesiae visibili exerceri nequeunt nisi *delegata* potestate, quum ipse Deus sit, cujus nomine et auctoritate in singulis illis actibus procedi debeat.

Quibus praenotatis, etiam in opinione eorum, qui negant, Ecclesiae id competere, ut *sua* potestate actus mere internos praecipiat, dicendum est:

131 Actus mere internos praecipere potest Ecclesia:

1. Quando agit *in foro mere interno*. Quapropter confessarius mere internos actus injungere potest. Nam potestas Christi, cujus ille in tribunali poenitentiae instrumentum est, actus internos non excludit.

2. Ecclesia, quando interpretatur aut determinat legem vel jus divinum, v. g. definiendo fidei articulum, certe internae fidei obligationem imponit; item declarando, esse obligationem aliquando internum actum caritatis erga proximum eliciendi, hunc actum necessarium facit. — Cf. thesin 10 ab Innoc. XI. damnatam. — Ratio, cur in hisce rebus ad actus mere internos potestas ecclesiastici supremi pastoris extenditur, iterum est, quia lex divina ad eos certissime se extendit. (Ex hac sola jam ratione — ut id exempli causa tangam — fieri potest, ut pastoribus animarum injungatur non solum celebratio, sed etiam *applicatio* Missae.)

3. Quando Ecclesia favorem aliquem concedit, pro conditione illum consequendi actus mere internos exigere *potest*. Ita nihil repugnat, quominus S. Pontifex pro lucranda indulgentia actum internum injungat, ut *piam meditationem* passionis Dominicae in indulgentiis Viae Crucis: quod etiam non recordor ab aliquo negari. — Attamen re ipsa praeter ejusmodi internos actus in indulgentiarum concessione semper *etiam* aliqua actio externa injungi consuevit.

4. Quando praelati, praecipendi potestate praediti, *dominativa* potestate utuntur, quam acceperunt mediante libera voluntate subditorum etiam in rebus internis se subjicientium: non est cur actus mere interni injungi non possint. — Quare etiam ii, qui negant, facultatem internos actus praecipendi Ecclesiae qua tali seu per potestatem jurisdictionis ipsi propriam competere, illam nihilominus fatentur

praelatis regularium inesse per potestatem, quam in subditos vi voti obedientiae exercent, modo obedientia ex ordinis constitutionibus sic intelligatur. V. Laymann l. 1 tr. 4 c. 4 n. 13, Suarez *de leg.* l. 4 c. 12 n. 19.

5. Quando actus internus externi vel mixti actûs debitum complementum est, potest a Superiore exigi. Sic *applicatio* Missae (de qua jam modo sub 2. sermo erat) debitum complementum est ejus celebrationis. Magis etiam debitum complementum sacramenti suscipiendi est interna dispositio animi digna. Quare recte proscripita est thesis: „Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit *praecepto Ecclesiae*“, th. 14 ab Alex. VII. damn., et: „Praecepto Communionis annuae satisfit per sacrilegam Domini manducationem“, th. 55 ab Innoc. XI. proscripita.

Huc fortasse revocari potest, ut pias meditationes possit Ecclesia injungere tamquam debitum complementum secessûs spiritualis, quem non raro clericis praescribit.

Quum igitur tot modis actus interni *certo* injungi possint, fortasse 132 supervacaneum est, diutius inhaerere in ea quaestione, num etiam in reliquis casibus adeoque generatim et sine discrimine in Ecclesiâ id valeat. Sunt qui negent, sunt qui affirmant. Et revera, quidquid est de negantis opinionis probabilitate, quam contra inferiorum praelatorum praecepta invocare subditus conetur: contra S. Pontificis praeceptum, si quod ejusmodi injunxerit, certe temerarium et inexcusabile est id conari¹.

Ad V. Ex iis, quae de actibus internis dicta sunt, quaestio de actibus mixtis jam praejudicata est. Imo ne civili quidem auctoritati hanc potestatem quisquam negaverit. Omnes enim, ut exemplum proferam, fatentur, auctoritatem civilem posse in rebus gravioribus juramentum exigere, quod quum debite praestari sine vero et interno actu religionis nequeat, actus mixtus est. Ita Ecclesia *devotam* orationem potest praescribere.

Articulus III.

De legis subjecto.

§ 1.

De legis subjecto generalia principia.

Legi subjacere illi dicuntur, pro quibus lex lata est, ita ut illius 133 laesione ab iis commissa ordo recti objective laedatur. Quo fit, ut non sit idem, contra legem subjective peccare posse, et legi subjacere.

¹ Suarez, qui negantem opinionem praefert (*de lege* l. 4 c. 12 et 13), tamen fatetur, internam rationem, cur Ecclesia non possit, vere probantem deesse; atque ob id tandem putat, in sua sententia sibi persistendum esse, quia Ecclesia usa non sit tali potestate, idque in tali re signum esse, eam ipsam non habere hanc pro potestate sibi a Christo collata. At et factum quod sumitur, et conclusio quae inde deducitur, aliis merito infirmae rationis videri possunt. — S. Thomas, qui ejusdem sententiae propugnator esse dicitur, non ita indubie in eam partem trahi potest: cf. I. II. q. 61 a. 4, q. 100 a. 9; II. II. q. 105 a. 4.